

Eduskunnan oikeusasiamiehen edellyttämä vastaus ja selvitys valtuutettu ja kuntalainen Kalle Willmanin tekemään kanteluun

1. Kunnan hallintosääntö:

Selvityksen liitteinä ovat Joutsan kunnan hallintosääntö, joka on voimassa 30.4.2025 saakka sekä 1.5.2025 voimaan tuleva hallintosääntö.

Hallintosäännössä on määritetty johtavien viranhaltijoiden tehtäväkuvaukset.

2. Johtavien viranhaltijoiden toiminta kunnan tytäryhtiöiden hallinnossa sidonnaisuusrekisterin mukaan (17.9.2024):

Mönkölä Arttu, tekninen johtaja: Kiinteistö Oy Joutsan vuokra-asunnot hallituksen jäsen, Joutsan Vesihuolto Oy hallituksen jäsen

Nissinen Harri, kunnanjohtaja: Joutsan Lämpö Oy:n hallituksen pj, Joutsan Vesihuolto Oy:n hallituksen varajäsen, Sateenkaaren koulun kuntayhtymän hallituksen pj, Kiinteistö Oy Joutsan talouskeskuksen hallituksen jäsen, Leivonmäen yritystalon hallituksen pj

Penttinen Matias, talous- ja hallintojohtaja: Kiinteistö Oy Joutsan vuokra- asunnot, hallituksen puheenjohtaja, Monetra Keski-Suomi Oy, neuvottelukunnan jäsen, Asunto Oy Hulikkalantie 2, hallituksen jäsen

3. Kunnan viranhaltijajohtoon kuuluvien henkilöiden toimenkuvat.

Joutsan kunnan voimassa olevassa hallintosäännössä on kuvattu kunnanjohtajan sekä osastopäälliköiden toimenkuvaa luvussa 3. Luvussa 4 on lueteltu konsernin johtoon liittyviä vastuita sekä konserniohjeita.

Helmikuussa 2025 hyväksytyssä ja 1.5.2025 voimaan tulevassa uudessa hallintosäännössä on poistettu konsernijaos. Konserniohjetta ollaan talous- ja hallintojohtajan antaman tiedon mukaan kunnanhallituksen päätöksen mukaisesti päivittämässä.

4. Kanta esteellisyyteen:

Johtavien viranhaltijoiden toiminta tytäryhtiöiden hallinnossa on nähdäksemme yleinen käytäntö. Merkittäviä tytäryhtiöitä koskevien asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa tästä seuraa kuitenkin esteellisyyksiä, jotka on otettava huomioon. Merkittäviä asioita voivat olla esimerkiksi yhtiölainat. Siksi Kuntaliitto on suositellut konserniohjeessaan, ettei kunnan konsernijohtoa kuuluisi tytäryhtiöiden hallintoon. Kuntaliiton ohjeistuksissa on kuitenkin otettu myös kantaa siihen, ettei esimerkiksi koko kuntakonsernin talousarviota ja tilinpäätöstä käsiteltäessä olisi kyseessä sellaisia yksittäisiä ja merkittäviä asiakokonaisuuksia, että se tekisi esimerkiksi kunnanjohtajasta esteellisen. Seuraavassa Kuntaliiton samaan asiakokonaisuuteen aiemmin antamia lausuntoja:

"Esteellisyydelle ei tilinpäätösasiassa (eikä siihen kuuluvassa investointiasiassa) mielestäni ole perusteita. Esteellisyys (yhteisöjäävin nojalla) edellyttäisi, että uudella osakeyhtiöllä olisi konkreettista, merkittävää ja todennäköistä intressiä liikelaitoksen tilinpäätösasian käsittelyssä."

"Talousarvio on niin laaja päätös, että siinä harvemmin esteellisyyksiä syntyy. Yhteisöjäävi voisi tulla kyseeseen lähinnä, jos ko. yhtiön asioita käsiteltäisiin erikseen omana asianaan. Kysymys on oikeastaan siitä, millä varmuudella tehty talousarvioratkaisu vaikuttaisi ao. yhtiöön. Päätökset määrärahan käytöstä tehdään kuitenkin erikseen. KHO:n ratkaisussa tähän problematiikkaan on otettu kantaa seuraavasti:

KHO 2018:24: Korkein hallinto-oikeus katsoi, että lisämäärärahan myöntäminen sivistyslautakunnalle oli liittynyt niin kiinteästi opetusryhmän perustamista koskevaan kunnan ja Saava Oy:n väliseen sopimukseen, että tämä yhteys oli otettava huomioon arvioitaessa A:n esteellisyyttä osallistua lisämäärärahaa koskevan asian käsittelyyn kunnanhallituksessa."

Kuntakonserniin kuuluvan tytäryhtiön tulee olla vahvassa omistajaohjauksessa. Tällä varmistetaan paitsi taloudellinen ohjaus, myös erityisesti kunnan asukkaiden etu esimerkiksi huoltovarmuuden ja kohtuullisen hinnoittelun kautta. Kunnan konsernijohtolla on katsottu olevan tässä omistajaohjaukseen riittävä kokemus ja alan tuntemus. Toimiessaan päätöksenteossa, tulee heidän sekä lain, että hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti toimia riippumattomasti muista, kuin kunnan omistajaintresseistä käsin. Merkittävistä yhtiötä koskevista asioista kunnallishallinnossa päätettäessä tulee toimia esteellisyyden edellyttämällä tavalla.

Konsernijohtoon toiminnan tytäryhtiöiden asioita käsiteltäessä voi tarkistaa kunnan toimielinten pöytäkirjoista. Jäävääminen on toteutettu silloin, kun se on ollut tarpeellista.

Yhteenvetona Joutsan kunta lausuu selvityspyyntöön, että aiemminkin toimintatapa on toteutunut lain edellyttämällä tavalla. Hallintosäännön ja konserniohjeen uudistamisessa ollaan kuitenkin etenemässä myös Kuntaliiton suosittelemaan suuntaan.